

Tanulmány

FALUDY GYÖRGY VILLON-BALLADÁINAK KORAI SZÖVEGVÁLTOZATAI

– Az 1933–1937 közötti sajtómegjelenések és az 1937-es első Officina-kiadás összevetése –

TÜSKÉS ANNA

HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet
tudományos munkatárs

E-mail: tuskes.anna@abtk.hu

ORCID 0000 0003 1464 5013

Early Text Versions of György Faludy's Villon Ballades

– Comparison of the Press Publications Between 1933 and 1937 and the First Officina Book Edition of 1937 –

Although George Faludy is known in the public consciousness as the “Hungarian translator of Villon”, in recent decades research has reached a consensus that Faludy's Villon ballads are not all translations, paraphrases (re-writings) or adaptations of Villon poems, but are often independent works using motifs from the original Villon poems. Several poems are based on Paul Zech's adaptation of Villon, and in one case, on a Bertolt Brecht poem written in the Villon style. Before the first Officina book edition in 1937, Faludy published a significant part of Villon's ballads in newspapers and magazines between 1933 and 1937: thirteen of the sixteen poems in the first edition had been published earlier. In the absence of an original manuscript, these press editions represent the text version closest to the time of their original creation, and it is therefore worth comparing the press and book editions. No one has made such a comparison before. On the one hand, the comparison reflects the efforts of censorship: the omission of lines and words in magazines. The small changes may also result from fluctuations in spelling: in the journal we can still find Faludy's spelling, but not in the volume. Finally, the changes, which show significant content and stylistic differences, may have served several purposes: the book versions are typically more lyrical and symbolic compared to the often more powerful, concrete first text versions.

Keywords: George Faludy, François Villon, philology, paraphrase, translation

■ Noha a köztudatban Faludy György „Villon magyar fordítója”-ként él,¹ az elmúlt évtizedekben a kutatás egyetértésre jutott abban, hogy Faludy Villon-balladái nem mind Villon-versek fordításai, parafrázisai (átköltései) vagy adaptációi, hanem gyakran az eredeti versek motívumait felhasználó önálló alkotások, illetve több balladának a Villon-kortársak által jegyzett *Jardin de Plaisance* (A gyönyörök kertje) című, 1480 körül keletkezett és 1501-ben kiadott versgyűjtemény, Paul Zech Villon-adaptációja, valamint egyetlen esetben egy villoni stílusban íródott Bertolt Brecht-költemény a forrása.² Faludy maszkként, szerepként használta nemcsak Villon, hanem például Heinrich Heine alakját is az 1930-as években, az ő arcukat magára öltve fogalmazta meg saját társadalmi, politikai mondanivalóját.³ Faludy Villon-balladái önálló könyvben 1937-től haláláig több mint negyvenöt kiadást értek meg, amelyek között számos „orvkiadás” található.⁴ A folyóirat- és napilapbeli közléseket követően a versek nemcsak könyv alakban jelentek meg, hanem kéziratos és gépiratos másolatok formájában is terjedtek.⁵ Több visszaemlékezés jelzi a Villon-balladák kultuszát a szabadságra, kalandra és vagányságra vágyók körében az 1950-es években:⁶ mint rendszerellenes, betiltott olvasmány a társadalmi elégedetlenségből

¹ Faludy magát „Villon magyar fordítója”-nak nevezi, művét hol „Villon-fordítás”-oknak, hol „Villon-átköltések”-nek hívja a *Pokolbéli víg napjaim* című önéletrajzi regényében. FALUDY György, *Pokolbéli víg napjaim* (Budapest: Magyar Világ Kiadó, 1989), 28, 33, 137, 208, 223, 229, 236, 297, 381, 434, 451.

² Marc MARTIN, *Villon, ce hongrois*, Officina Hungarica 5 (Budapest: Nemzetközi Hungarológiai Központ, 1995), 89–90; Marc MARTIN, „József Attila, François Villon: találkozás”, ford. TVERDOTA György, *Irodalomtörténeti Közlemények* 99, 1. sz. (1995): 64–72; POMOGÁTS Béla, „Faludy Villonja”, *Életünk* 38, 5. sz. (2000): 448–460; PAPP Attila Zsolt, „Faludy legnagyobb kalandja: Az átköltött Villon”, *Korunk* 3, 3. sz. (2005): 100–109; KAPPANYOS András, *Bajuszbügre, lefordítatlan: Műfordítás, adaptáció, kulturális transzfer* (Budapest: Balassi Kiadó, 2015), 140–141.

³ BALOGH Ákos, „Én-konstrukciók válsága Faludy György írásaiban”, in *Válság és kultúra: A doktori iskolák IV. nemzetközi magyarságtudományi konferenciájának előadásai*, szerk. BENE Sándor és DOBOS István, 353–362 (Budapest: Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, 2015). Faludy később, az 1960-as években is felvette Villon-maszkját, amikor 1965-ben Gara Lászlónak írt „hódolatot”: FALUDY György, „Részlet a balladából, amit magyar poéták kérésére készített a költő, hogy kérlelhesék Garát (A költő eredeti neve volt csak Faludy, később ezt Villonra magyarosította. – Versének javított és bővített fordítását készíté: G. Gy. [azaz Gara György])”, in Tüskés Anna, *„en-nemzetem külhoni híre-sorsa”: Fejezetek a 20. századi francia–magyar irodalmi kapcsolatok történetéből* (Budapest: Reciti Kiadó, 2020), 170.

⁴ Faludy György saját kéziratos nyilvántartása szerint. Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattár Faludy-hagyaték, V. 6180/2.

⁵ Két kéziratos másolatot őriz a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattára: 16 f. gépirat a Füst Milán-hagyatékban (V. 4140/132) és 2 f. kézirat az 1987. évi kézirattári szórványban (V. 5120/11). Ismert egy 1950-es évekbeli kéziratos másolata egy váci börtönőr hagyatékából: Csörsz Rumen István, „Köz-költészet – irodalom alatt, kultúrák fölött”, *Literatura* 32, 2. sz. (2006): 273–282, 281.

⁶ Például MISÓCZKI Lajos, „Négyszemközt Faludy Györggyel”, *Hevesi Szemle* 16, 6. sz. (1988): 43–45; JÁMBORNÉ BALOG Tünde, *Napfordulók között: Válogatott és új elbeszélések* (Budapest: Széphalom Könyvkiadó, 2024), 52; VADAS Zsuzsa, „Levelek a túlvilágról: Interjú Csiszár Gáborral”, *Új Szó*, 2021. december 4., 13.

származó feszültség oldására szolgált. Recepciója még a 21. század első évtizedeiben számottevő. Így például Borbély Szilárd a *Haláltánc ballada* „Jézus Herceg” kifejezésére rájátszik *Az akasztott ember* című versében és a *Szemünk előtt vonulnak el* drámájában.⁷ A Tengely Gábor rendezte *Kádár Kata revü* (Győr, Vaskakas Bábszínház, 2007) több részlete épít Faludy Villon-balladáira.⁸

Az első Officina-kiadás⁹ előtt Faludy napilapokban és folyóiratokban közölte a Villon-balladák jelentős részét: az első kiadás tizenhat verséből tizenháromnak jelent meg korábban közlése.¹⁰ Eredeti kézirat hiányában¹¹ ezek a sajtómegjelenések jelentik a szövegek keletkezéséhez legközelebb álló ma ismert szövegváltozatot, ezért érdemes lehet összehasonlítani a sajtó- és a könyvbeli megjelenést. Korábban nem végzett senki ilyen összevetést. Az egybevetésbe bevettem még egy verset, amit a sajtó 1935-ben, az Officina-kiadás viszont csak 1939-ben közölt. A verseket Faludy 1933-ban a Dénes Béla szerkesztette *Független Szemlé*ben, 1934–1935-ben a Friedmann Ernő és Felek Gyéza szerkesztette *Magyar Hírlap* „Vasárnap” mellékletében, illetve a Gaál Gábor (névleg Kibédi Sándor) jegyezte *Korunk*ban, majd 1937 januárjában a Herczeg Ferenc-féle *Új Idők*ben, tehát liberális és konzervatív irodalmi lapokban közölte. Cenzurális beavatkozás egyértelmű nyoma csak a *Korunk*ban közölt két versen látható: kilenc illetve két sor helyét üresen hagyták. Önéletrajzi regényében Faludy kiemeli a *Magyar Hírlap*-beli megjelenéseket, mint amelyek meghozták számára az ismertséget: „1934-ben helyzetem gyökeresen megváltozott. Verseim és Villon-fordításaim a liberális *Magyar Hírlap*ban jelentek meg vasárnaponként, és meglehetősen hírnévre tettem szert”¹².

⁷ CSONDOR Soma, „A megváltatlanság emblémái: Képzőművészet és irodalom viszonya Borbély Szilárd alkotásaiban”, *Literatura* 49, 2. sz. (2023): 194–211, 209–210, <https://doi.org/10.57227/Liter.2023.2.3>.

⁸ SZÁNTÓ Viktória, „Pokoljárás balladákra. Tengely Gábor: *Kádár Kata revü*, 2007”, *Theatron* 12, 3. sz. (2013): 66–69.

⁹ *François Villon balladái Faludy György átköltésében* (Budapest: Officina Kiadó, 1937 [május]) – a továbbiakban: FALUDY, *Villon*, 1937¹). Köszönöm az Officina-kiadások teljes sorozatának rendelkezésemre bocsátását Borda Márton Áronnak, aki ezen felül beszélgetésekkel ösztönözt a kutatásra. Segítsége alapvető fontosságú volt a tanulmányhoz, mert az első, ezer példányban megjelent Officina-kiadás meglehetősen ritka közgyűjteményben.

¹⁰ A könyv első kiadásában szereplő három versnek (*Ballada a mult idők dámáiról*; *Chanson a párisi szépasszonyokról*; *Szerelmes ballada D'Aussigny Yssabeaunak*) nem találtam sajtóbeli megjelenését.

¹¹ Nincs kézirat sem a Kanadai Nemzeti Levéltár „George Faludy Fonds”-jában (MG30, D287), sem a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárának Faludy-hagyatékában (V. 6180/2).

¹² FALUDY György, *Pokolbéli víg napjaim* (Budapest: Magyar Világ Kiadó, 1989), 223.

A Paul Zech¹³ *Die Ballade von den Vogelfreien*jével távoli kapcsolatban álló *Ballada a senki fiáról* két változata¹⁴ közötti különbségek fogalmazásbeli, ritmikai és apró stilisztikai változtatásokban ragadhatók meg elsősorban. A lényegi tartalom és a központi motívumok ugyanazok, de a két verzió más-más hangulatú. Az első nyersebb és személyesebb, míg a második letisztultabb, harmonikusabb formában jeleníti meg ugyanazokat a gondolatokat. Az első sorban eszközölt változtatás jelentős eltérést okoz a vers hangulatának indításában. Az első variáns („Csavargásomnak célja volt: a szépség”) konkrétabb, a szépség keresésére utal, míg a második líraibb, képszerűbb („Mint nagy kalap, borult reám a kék ég”). A szórend kis mértékben változik, például: „A harmattól lett kék a homlokom” az első változat, „A harmattól kék lett a homlokom” a második. Ez a módosítás finom árnyalatokat eredményez a ritmusban és a jelentésben. Vannak apró stilisztikai eltérések is: a „vörös hajamra” a könyvben „veres hajamra” változott. Összességében az első verzió töredezettebbnek és drámaibbnak tűnik, míg a második gördülékenyebb, kiegyenlítettebb hangulatú.

A Paul Zech *Die Sommer-Ballade von der armen Lovizéjével* kapcsolatot mutató *Nyári ballada szegény Loviseről* két variánsa¹⁵ között a fő különbség a szereplő társadalmi helyzetének ábrázolásában és a stílusban rejlik. Az első változat politikailag hangsúlyosabb, a főszereplőt „proletárok leánya”-ként említi, míg a második általánosabb és személyesebb érzetet kelt a „szegény emberek lánya” kifejezéssel. Faludy szóhasználatában tudatosan anakronisztikus például a „proletár” szó, ami teljesen az ő invenciója, mert Zechnél „armer Leute Waisenkind” (‘szegény ember árvája’) szerepel. Ez a különbség társadalmi és politikai kontextust is hordozhat: az első verzió baloldali ideológiát tükröz, míg a második szociális helyzetet ábrázol. A stílári különbségek nem változtatják meg jelentősen a vers alaphangulatát: az első variánsban a „midőn” archaikus hatást kelt a könyvbeli „mikor”-ral szemben. A vers alapvető tragikuma, a női sors és a vágyakozás témái mindkét változatban erőteljesen jelen vannak.

A Bertolt Brecht *Die Seeräuber-Jennyjét* (Kalóz Jenny) követő *Ballada a kalózok szeretőjéről* két verziójának¹⁶ összehasonlítása révén a kifejezések változtatásából adódó hangulati és stilisztikai különbségek figyelhetők meg. Az első versszakban az „elhamarkodott szeretkezések emlékét őrizték a bútorok” sor inkább metaforikus,

¹³ Paul Zech Villon-ihlette verseiről: Ruth BARRATT-PEACOCK, „The Villon that Never Was. Of Paul Zech and François Villon: Plagiarism or Misunderstanding?”, in *Medievalism and Metal Music Studies: Throwing Down the Gauntlet*, szerk. ROSS HAGEN és Ruth BARRATT-PEACOCK, 157–170 (Leeds: Emerald Publishing Limited, 2019).

¹⁴ Két sajtómegjelenés: *Független Szemle* 1, 6. sz. (1933. szeptember 1.): 3; *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 44, 123. sz. (1934. június 3.): 29. Könyvben: FALUDY, *Villon*, 1937¹, 7–8.

¹⁵ Két sajtómegjelenés: *Népszava naptár 1934* (Budapest: Népszava-Könyvkereskedés Kiadása, 1933), 28; *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 44, 187. sz. (1934. augusztus 19.): 28. Könyvben: FALUDY, *Villon*, 1937¹, 9–11.

¹⁶ Sajtóbeli megjelenés: *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 222. sz. (1935. szeptember 29.): 25. Könyvben: FALUDY, *Villon*, 1937¹, 18–21.

míg a második variánsban „szagát árasztották a bútorok” közvetlenebb és naturálisabb. A harmadik szakasz első változata helyett „ki ott mingyárt a jeges kőpadlóra teperte le” a második verzióban „ki ott mindjárt a bűzhödtt kőpadlóra teperte le” olvasható, ami erősebben kiemeli a környezet visszataszító jellegét. Az utolsó szakaszban hangulati különbség érzékelhető: az első variáns légköre összességében lágyabb, líraibb, például a „testüket a héjják csőre marta, mint kenyeret a téli verebek” hasonlattal, ami a második változatban durvább, sőt groteszkebb: „testüket a héjják csőre marta, mint lógombócot éhes verebek”. Néhány archaikus szóalak itt is modernebbe változik a könyvben: az első verzió „mingyárt”-ja „mindjárt”-ra módosul, a „rekedt sikolyával” „részeg sikolyával” lesz. Összességében az első variáns líraibb, a második erősebb képekkel dolgozik.

A hagyományosan Villonnak tulajdonított versek és a *Jardin de Plaisance*-ban közölt szövegek között társtalan,¹⁷ a haláltáncversek klasszikus modelljére írt *A haláltánc-ballada* két változata¹⁸ az eddigieknél jelentősebb eltéréseket mutat (lásd Függelék 1). Az első verzióban a refrén közvetlen figyelmeztetés, fenyegető, morális tanulságot hangsúlyoz: „Vigyázz! Maholnap néked kong az óra, / s a Démon ott les már a fal megett...” A második variáns refrénje inkább bűnbánó, kollektív vezeklést fejez ki: „...irgalmazz nekünk, Jézus Herceg!” A karakterek mindkettőben hasonlóak (Császár, Orvos, Gyermekek, Céda, Dúsa/Bankár, Dáma, Bölcsész/Alkimista, Bíboros/Püspök, Paraszt), de néhány megnevezés eltér. Az első változat általánosabb fogalmakat használ (például „Céda” vagy „Bölcsész”), a második néhol konkrétabb. A korábbiakhoz hasonlóan itt is megfigyelhető, hogy az első verzió archaikus nyelvezetet használ, például: „fejedre száll az alkony”, míg a könyvben a következő áll: „az évek szálltak, mint a percek”. A refrén utolsó két sora az első variánsban „Jézus herceg hű szerelme ójja / meleg kezében árva lelkedet”, ami helyett a második változatban „véred kiontott harmatával / irgalmazz nekünk, Jézus Herceg” szerepel. Az első verzió nyomtatékosítja az egyéni elmúlás gondolatát és kiemeli az elmélkedés fontosságát a halál közelségéről, a második a közösségi vezeklés és megváltás gondolatára helyezi a hangsúlyt, utalva a bűn egyetemességére a „mindahányan” névmás ismétlésével. Összességében az első variáns inkább moralizáló, filozofikus tónusú, egyénenként mutatja be a halál elkerülhetetlenségét és az emberi hibák következményeit; a második változat közösségi imádság jellegű, erőteljesen épít a keresztény bűnbánat és megváltás témájára, litániaszerű hatást keltve.

A Villon *Quatrain*-ét adaptáló *Négysoros vers* két verziója¹⁹ között az egyetlen különbség a „fenekem” illetve a „seggem” szavak használata: az első variáns kevésbé

¹⁷ „kétségtelen, hogy a hosszú Haláltánc balladát magam írtam” – írta Faludy *A Pokol tornácán* című kötetében.

¹⁸ Sajtóbeli megjelenés: *Új Idők* 43, 2. sz. (1937. január 10.): 53. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 22–27.

¹⁹ Sajtóbeli megjelenés: *Független Szemle* 1, 6. sz. (1933. szeptember 1.): 3. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 31.

nyers, míg a második kifejezetten durva szóhasználatot mutat. A „fenekem” szó elegáns hangulatot ad a versnek, amely jobban illeszkedik a lírai hagyományokhoz, még ha ironikus is a tartalom; a „seggem” szó vulgáris, ami felerősíti a vers groteszk, ironikus hatását. Ezáltal az első változat inkább formális, míg a második profán, direkt.

A Paul Zech *Eine Ballade vom Appell Villons an den Reichstag*-ját követő *Ballada a parlamenthez* két verziója között csak egyetlen eltérés van.²⁰ A második variáns egy új sort iktat be („s a bitó alatt a martalócok várnak”) a záró szakaszban, amely fokozza a helyzet drámaiságát. A hozzáadott sor erőteljesebbé teszi a vers képi világát, kiemeli a halál fenyegető közelségét. A bővítés miatt a ritmus kissé lazább, a hozzáadás fokozza a drámai hatást, elmélyítve a siralomház és a bitó fenyegetését.

A *Ballade de Villon et de la grosse Margot*-ból és Paul Zech *Die Ballade von Villon und seiner dicken Margot* adaptációjából egyaránt merítő, ugyanakkor azoktól meglehetősen eltávolodó *Kerítő ballada Villonról és kövér Margotjáról* eredeti – vagy legalábbis sajtóközlésbeli²¹ – címéből hiányzik a „kerítő” jelző. Más részletek is hiányoznak: az első szakasz utolsó három sora és a hat sor ajánlás. Ez a hiány egyértelműen a sajtócenzúrának tudható be, mert a sorok helye és az „Ajánlás” felirat ott van. Kisebb szórendcserék a második szakaszban („Máriára s Józsefre esküszöm” helyett „Józsefre s Máriára esküszöm”) és a harmadik elején („Egyszerre aztán”, illetve „Aztán egyszerre”) érdemben nem változtatják meg a tartalmat. Az ugyanebben a(z 1935. szeptemberi) *Korunk*-számban közölt, Villon *Requête à monseigneur de Bourbon* című verse nyomán született *Ballada Burgund hercegének* című másik versből csak két sort törölt a cenzor az első szakasz végén („Máskülönben pedig boldog vagyok, / hogyha vasárnap nem látok papot.”) az antiklerikális tartalom miatt, illetve, észrevehetetlenül, egy sorvégi szót az utóiratban („proletár”), ami a könyvben megjelen(het)et. A „proletár” szó itt is Faludy invenciója: míg Villon versében nincs megfeleltethető szövegrész, Paul Zechnél „armen Leuten” (‘szegények’) szerepel. A kötetben *Levél* címen közölt költemény eredeti címe *Ballada* volt, és keltezését is tartalmazott: „Meunge-sur-Loire, 1455 március”.²²

A Villon-féle *Az akasztottak balladájától* (*L'épitaphe en forme de ballade que fait Villon pour luy et ses compagnons, s'attendant estre pendu avec eux*) és a Paul Zech adaptációtól (*Eine Ballade von den Galgenbrüder*) egyaránt távol álló Faludy *Ballada az akasztófavirágokról* sajtóbeli címe a kötetben *Az akasztófavirágok balladájára*

²⁰ Sajtóbeli megjelenés: *Független Szemle* 1, 6. sz. (1933. szeptember 1.): 3. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 32–33.

²¹ Sajtóbeli megjelenés: *Korunk* 10, 9. sz. (1935. szeptember): 655–656. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 35–36.

²² Sajtóbeli megjelenés: *Korunk* 10, 9. sz. (1935. szeptember): 656–657. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 37–38.

módosult.²³ A két verzió között kisebb név- és kifejezésbeli eltérések vannak, amelyek befolyásolják a stílust és a hangulatot. A kezdő sor eleje az első variánsban („Ha orgonák közt erre jársz a nyáron”) idilli, szinte festői; az orgonák képe békés kontextust teremt, ami ellentétben áll a vers témájával, a kivégzésre várók tragédiájával. Ezzel szemben a második változat „Embertestvér” megszólítása közvetlenül bevonja az olvasót, hangsúlyozva az emberi sorsok közösségét. A második szakasz személyneveinek kissé eltérő írásmódja a könyvben archaikus hatást kelt, kiemelve a középkori légkört: „Yther Mechant és Jehan Cotard meg én” a sajtóban, illetve „Ythier Méchant s Colin Cayeux meg én” a könyvben. Az első verzió „Űr” szava a könyvben kétszer „Ö”-re cserélődött.

A Villon *Nagy Testamentumát* ihlető forrásul használó, de eredeti Faludy-féle²⁴ *Testamentumnak* mind a negyvennyolc szakasza megjelent már 1935-ben,²⁵ és jelentős változtatások nem történtek a könyvben. Az I. rész negyedik sorának első variánsa („már nem mutatják nékem mellüket”) személyesebb, a második változat („másnak mutatják már a mellüket”) általánosabban utal az idő múlására. A lírai én érzelmei helyett a változás objektív bemutatása lép előtérbe a második verzióban. A XVI. szakasz 5–6. sorában a kivégzés módja eltérő: az első variánsban feldarabolás („hogy Gil de Rais-t, a Kékszakállt, mért vágták négyrétre”), a másodikban akasztás („hogy Gil de Rais-t, a Kékszakállt, mért húzták bitóra”).

Néhány vers változatai között csak apró helyesírási eltérést lehet megfigyelni, például a *Rablóballada a vörös Coquillardról*ban „Pierre” helyett „Pierre”, „híreszteltük” helyett „híreszteltük” és „kettétörött” helyett „ketté törött” szerepel az első könyvkiadásban.²⁶ A *Könyörgőballada szegény borissza Jehan Cotart lelkéért* két verziójának²⁷ legnagyobb része teljesen azonos, itt is csak helyesírási különbségek vannak („keresztbenézett” / „keresztbe nézett”, „Köln” / „Cölln”, „rött” / „rőt”). A *Ballada a szép fegyvermesterné vénségéről* két variánsában²⁸ stilisztikai eltérések találhatók, a szócsere néhol enyhíti („Vállam két púp egy keshedt dromedáron” /

²³ Sajtóbeli megjelenés: *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 46. sz. (1935. február 24.): 26. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 53–57.

²⁴ Faludy szerint a *Testamentumból* mindössze két sor a Villoné, és háromszázhetvennégy a sajátja: FALUDY György, „Jegyzete”, in FALUDY György *összegyűjtött versei*, 602–605 (New York: Püski Kiadó, 1980), 603. Egy kritikus hat Villon-sort talált Faludy *Testamentumában*: (m), „Faludy György Villon-balladái”, *Nemzet* 1, 8. sz. (1937. június 11.): 8.

²⁵ *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 294. sz. (1935. december 25.): 25–26. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 58–76.

²⁶ Sajtóbeli megjelenések: *Független Szemle* 1, 6. sz. (1933. szeptember 1.): 3; *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 44, 291. sz. (1934. december 25.): 32. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 12–14.

²⁷ Sajtóbeli megjelenés: *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 204. sz. (1935. szeptember 8.): 26. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 43–46.

²⁸ Sajtóbeli megjelenés: *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 120. sz. (1935. május 26.): 26. Könyvben: FALUDY, Villon, 1937¹, 47–52.

„Vállam púp egy kivénhedt dromedáron”), máshol erősíti az első változat hatását („vizeskötéllel” / „vizes korbáccsal”).

A sajtóban korábban már közölt három vers nem jelent meg az első Officina-kiadásban, közülük kettő a további kiadásokban sem, és csak a Csiszár Gábor sajtó alá rendezte Faludy György *Elfeledett versekben* látott napvilágot először 2010-ben.²⁹ A Paul Zech *Die Ballade von einem netten kleinen Barbier*-jával távoli kapcsolatot mutató *Ballada a brabanti borbélyról* című harmadik vers csak a hatodik Officina-kiadástól kezdve szerepelt, de a két verzió – az 1935-ös sajtóbeli és az 1939-es könyvbeli – között jelentős eltérések találhatók; Faludy teljesen átírta vagy újraírta a szöveget (lásd *Függelék 2*).³⁰ Az első variáns első szakasza bemutatja Rarunkel megjelenését („Hogy erre járt, kalapján sárga tollal...”), a Latin Negyed lakóinak iránta mutatott lelkesedése kiemeli vonzerejét és társadalmi státuszát. Hangsúlyos a Marion l’Idole-hoz fűződő szerelmi kapcsolat, ami a könyvbéli változatból teljesen hiányzik. Az utóbbiban a nők ábrázolása általánosabb, a hangsúly a közös életérzésen van: „hogy ő volt ifjúságuk zöld bozótja”. A második szakasz naturalisztikus képekkel ábrázolja a borbély korai szegénységét, kiszolgáltatottságát („Korán verték világá Flandriából...”). A harmadik szakasz első verziójában részletesebb a tengeri utazás leírása, amit a helynevek konkrétabbá tesznek: „Thüleről, hol oly zord a december, / hogy földre hull a megfagyott beszéd.” A második variánsban az utazás képei kevésbé kidolgozottak, inkább a kudarcra koncentrálnak: „Csak a halál ült a hullámhegyen.” Az első változatban a bűnök konkrétabbak, például éjjeli kalózelet részletei révén („vérükkel írt nyugtát a rőt aranyról”), illetve Rarunkel bukásának és kivégzésének ábrázolása erőteljesebb („Jézus Királynak ajánlta lelkét, / testét a törvény a hóhérnak adta”). A második verzióban a bűn megjelenítése általánosabb, a borbély inkább mitikus figura, aki a vadonban barangol („és húsát bokrok lányos körme vérzi, / míg köztük örült istenként barangol”). A ballada zárása az első variánsban szimbolikus, a sátán birtokba veszi Rarunkelt, a másodikban viszont líraibb a befejezés. Összességében a hatvan sorral hosszabb első változat cselekménygazdagabb, részletesen bemutatja a borbély életútját a szegénységtől a bűnön át a bukásig. A második verzió líraibb, kevésbé részletező, a hangsúly inkább Rarunkel mitikus, szimbolikus jellemvonásain van.

Az 1933 és 1937 között keletkezett Villon-versek folyóirat- és kötetbeli szövegvariánsainak összevetése egyrészt tükrözi a cenzúra törekvéseit: sorok és szavak kiha-

²⁹ „Ballada Marion l’Idole-nak”, *Független Szemle* 1, 6. sz. (1933. szeptember 1.): 3; „Ballada Moroa gyönyörű városáról”, *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 256. sz. (1935. november 10.): 26. Könyvben: FALUDY György, *Elfeledett versek: Kötetbe nem sorolt és publikálatlan művek*, szerk. CSISZÁR Gábor (Pécs: Alexandra Kiadó, 2010); François Villon balladái Faludy György átköltésében: *Megáldva és leköelve mindenütt*, szerk. CSISZÁR Gábor (Budapest: Európa Könyvkiadó, 2020).

³⁰ Sajtóbeli megjelenés: „Ballada egy kis borbélyról a Brabantból”, *Magyar Hírlap Vasárnap melléklet* 45, 240. sz. (1935. október 20.): 23. Villon balladái Faludy György átköltésében (Budapest: Officina Kiadó, 1939⁶), 47.

gyása a folyóiratokban (*Korunk: Kerítő ballada Villonról és kövér Margotjáról; Levél*), szócserék a könyvben (pl. „proletár” helyett „szegény ember” a *Nyári ballada szegény Loviserőlben*). A párhuzamosan két folyóiratban is közölt versek szövege között nincs eltérés. Van két vers, amely Faludy életében kötetben kiadatlan maradt, s csak Csiszár Gábor 2010-es kiadása nyomán vált ismertté. Másrészt az apró változtatások (egybeírás-különírás illetve rövid és hosszú ékezetek módosítása) a helyesírás ingadozásából adódhatnak: a folyóiratban még megtalálhatjuk Faludy helyesírásának sajátosságait, de a kötetben már nem. A folyóiratok és a könyvkiadó helyesírási gyakorlata eltért egymástól. Végül a jelentős tartalmi és stilisztikai különbségeket mutató változtatások többféle célt szolgálhattak: a könyvbeli változatok jellemzően líraibbak, szimbolikusabbak a gyakran erőteljesebb, konkrétabb első szövegváltozatokhoz képest. A kötetben tehát Faludy sokat finomított a szövegeken. Nem eldönthető, hogy mi lehetett az oka a *Ballada a brabanti borbélyról* jelentős átírásának: lehetséges, hogy az 1938 végétől külföldön élő Faludy nem találta a *Magyar Hírlap* „Vasárnap” mellékletében már megjelent verskéziratát, s emlékezetből írta le, vagy inkább át. A tizenégy Officina-kiadás³¹ szövege sem teljesen azonos, a köztük lévő kisebb-nagyobb eltérések és az újonnan beillesztett versek külön vizsgálatot igényelnek.

³¹ 1. 1937. május; 2. 1937. június; 3. 1937. szeptember; 4. 1938. január; 5. 1938. november; 6. 1939. november; 7. 1940. február; 8. 1940. december; 9. 1941. december; 10. 1942. december; 11. 1944. tavasz; 12. 1946. nyár; 13. 1947. február; 14. 1947. tavasz.

Függelék

1.*

Új Idők 43, 2. sz. (1937): 53.

Villon balladái Faludy György átköltésében (Budapest: Officina Kiadó, 1937¹), 22–27.

A haláltánc-ballada – Ismeretlen költő a XV. századból –

Ott ült a Császár. Dús hajában
hét csillag volt a diadém;
harminchárom nép térden állva
imádk, barna csípőjén
a Göncöl fénylett, válla balján
lámpásnak állt a holdkorong:
de a bohóc sírt trónja alján, –:
«Mit sírsz?» – rivált reá – «bolond,
nincs kar, mely kardomtól ne félne
enyém a föld!» ... S hogy este lett,
egy csontváz térdepelt eléje,
s elfújta, mint a porszemet.
Vigyázz! Maholnap néked kong az óra,
s a Démon ottles már a fal megett:
hogy Jézus herceg hű szerelme ójja
meleg kezében árva lelket!

Gót ablakok közt sírt az Orvos:
– «Uram, nektárod merre nő,
mitől a béna újra boldog,
s meggyógyul minden szenvedő?»
S az ajtó nyílt, keszeg *tanárka*
fütyülte végig a szobát,
kezeből mély ólomkehelyben
kínálva szintelen borát:
– «Igyál, e nedv hús, mint a – mámor,
s nincs seb, mit heggel nem takar,

A haláltánc-ballada

Ott ült a Császár. Dús hajában
hét csillag volt a diadém.
Rabszolganépek térdenállva
imádk, barna köldökén
a Göncöl *forgott*, válla balján
lámpásnak állt a holdkorong:
de a bohóc sírt trónja alján –:
„Mit sírsz” – rivalt reá – „bolond,
nincs szív, mit kardom át ne járna,
enyém a föld!”... S hogy este lett,
egy csontváz *tántorgott* eléje,
elfújta, mint a porszemet.
– *Kényúrként éltünk mindahányan,*
s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!

Gót ablakokban sírt az Orvos:
„Uram, nektárod merre nő,
mely ír minden kínra s melytől
meggyógyul minden szenvedő?”
S az ajtó nyílt: keszeg *magiszter*
táncolta végig a szobát,
kezeiben mély ólomkehelyből
kínálva szintelen borát:
„Igyál, e nedv hús, mint a – mámor,
s nincs seb, mit heggel nem takar,

* A két változat közötti eltérések dőlttel szedve – T. A.

igyal, *pajtás*, e mély pohárból
 csupán az első korty fanyar.»
Vigyázz! Maholnap néked kong a tornyon,
s amerre mégy, ott nincsen visszaút:
a názáreti gyermek ujja fonjon
erényeidből csillagkoszorút!

A kútkávanál állt a Gyermeke,
 szakadt gyolcsingecskebe s rőt
 topánban s nézte lenni a vízben
 képét, mely játszani hívta őt:
 ... «Ha jössz, a holdleánytól este
 a cukrot süvegszám kapod,
 s minden pirosló reggelente
sellőkön ugrálunk bakot.»
 – «Jövök már» szolt, s *amaz a vízben*
gyermekkezébe vette őt,
 Míg a Halál vihogva vitte
 anyjához a *piros cipőt.*
Vigyázz! Egy nap fejedre száll az alkony,
légy jobbágy, koldus vagy király fia:
ó, bár a bárányfelhőkön tavaszkor
a lelkeddel lapdázna Mária!

Repedt tükrénél állt a Céda:
 – «Hajamnak árja még veres,
 miért, hogy már a régi léha
 seregből senki sem keres?
Talán e hosszú ránc a vétkes?
 Mellemnek *halma* még kemény ...»
 S az ablakon röhögve lépett
 be az utolsó vőlegény:
 – «Hopp Sára, hopp, gyerünk a táncra,
s ne bánd, ha talpad elkopik,
hópelyhek közt megyünk a nászra
egész a nyíló sírokig!»
Vigyázz! Maholnap néked kong az óra,
s a Démon ottles már a fal megett:
a Názáreti hű szerelme ójja
meleg kezében árva lelkedet!

igyal, *testvér*, e mély pohárból
 csupán az első korty fanyar.”
 – *Kontárok voltunk mindahányan,*
s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!

A kútkávanál állt a Gyermeke,
 szakadt gyolcsingecskeben s rőt
 topánban s nézte lenni a vízben
 képét, mely játszani hívta őt:
 ... „Ha jössz: a holdleánytól este
 a cukrot süvegszám kapod,
 s minden pirosló reggelente
békákon ugrálunk bakot.”
 „Jövök már!” – szolt s *a víz lenni nyálas*
siklót dagasztott zöld hasán,
 míg a Halál vihogva vitte
 anyjához a *vörös topánt.*
 – *Balgán játszottunk mindahányan,*
s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!

Repedt tükrénél állt a Céda:
 „Hajamnak árja még veres,
 miért, hogy már a régi léha
 seregből senki sem keres?
 Ölem még izzó csókra éhes,
 mellem *rózsája* még kemény...”
 S az ablakon röhögve lépett
 be az utolsó vőlegény:
 „Hopp Sára, hopp, gyerünk a táncra,
ma: holt szerelmeid torán
hadd üljön nászslakmát a lárvá
ágyé kod hervadt bíborán!”
 – *Buján fetrengtünk mindahányan,*
s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!

*A tornyon már éjjelre kondult,
s kuvikhang szólt a berken át,
midőn a Dúsa rétre indult
elásni véres aranyát.*

*Az útkeresztben vasdoronggal
hét ördög várt rá s a Halál;
s ő pénzt védte, míg a csontváz
fülébe súgta: «Mondd, számár,
számár, mit véded még a pénzed?
Meghalsz s kincsedet elviszem,
s a kincs helyett eláslak téged,
akit nem ás ki senki sem.»*

*Vigyázz! Maholnap néked kong a tornyon
s amerre mégy, ott nincsen visszaút:
Jézus herceg szerelmes ujsa fonjon
fejedre hímes csillagkoszorút!*

*Brokát ágyán feküdt a Dáma,
s üvöltve sírt: «ne még, ne még»,
de ő már átölelte drága
csípői hamvas bölcsejét, –
«engedj csak még egy gyermekcsókot,
s egy percet, halkan nevetőt,
engedj csak még egy buja bókot,
még egy éjt, még egy szeretőt» –
de ő, skarlátszín foltot festve
reája, mely csak egyre nőtt,
fehér testét nyakába vette,
és vitte, vitte, vitte őt.*

*Vigyázz! Egy nap fejedre száll az aggkor,
légy jobbágy, koldus, vagy király fia:
ó bár a felhőn minden alkonyatkor
a lelkeddel lapdázna Mária!*

*Nyirkos kamrában ült a Bölcsész,
s óráját nézte, mely lejárt.
– «Nagy természet, csak egy napot még,
megoldom a végső talányt,
a nagy talányt, hová a rejtett
ösvények annyi ezre vitt,*

*Éjjél borult a háztetőre,
s kuvikhang szólt a berken át,
midőn a Bankár útnak indult,
elásni véres aranyát.
Az útkeresztben vasdoronggal
hét ördög várta s a Halál;
s mikor kardot rántott a csontváz
fülébe súgta: „Mondd, számár,
számár, mit véded még a pénzed?
Meghalsz s a kincset elviszem,
s a kincs helyett eláslak téged,
akit nem ás ki senkisésem.”*

*– Kufárok voltunk mindahányan,
s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmazz nekünk, Jézus Herceg!*

*Aranypárnáin ült a Dáma,
s üvöltve sírt: „ne még, ne még”,
de ő már átkarolta drága
csípői karcsú, gót ívét,
„engedj csak még egy lanyha csókot,
meg egy gyönggyel kivarrt ruhát,
engedj csak még egy buja bókot,
még egy szerelmes éjszakát” –
de ő rút foltot festve mellén,
mely, mint a ráksebb, egyre nőtt,
fehér testét nyakába vette
és vitte, vitte, vitte őt.*

*– Tunyán henyéltünk mindahányan
az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmazz nekünk, Jézus Herceg!*

*Tüzénél állt az Alkimista,
s óráját nézte, mely lejárt.
„Isten vagy ördög: egy napot még,
amíg megoldom a talányt,
a végső, nagy talányt, amerre
görebjeimnek ezre vitt,*

csak egy napot még, mert megfejtem,
megfejtem holnap alkonyig.»
«Nem fejtetd,» szólt a hang, «nem fejtetd»
s vállára tette jéghideg
kezét, *szétfúva minden pergamentet.*
– «Aludni még most, mint a többiek.»
*Vigyázz! Maholnap néked kong az óra,
s a Démon ott les már a fal megett:
hogy Jézus herceg hű szerelme ójja
meleg kezében árva lelkedet!*

*Bolondsapokban jött a pestis
át Reims királyi városán,
s a Bíboros veres palástját
megfogta halkan és puhán:*
– «Mehetsz pihenni, szegény flótás, –
csengőm *mindenkinek* csörög:
légy pápa vagy próféta, rózsás
hajnalködökbe öltözött,
légy szent püspök vagy rút eretnek,
ki ég a máglya kormain,
misézhetsz *benn* – én fenn nevetlek
a dómok csonka tornyain!»
*Vigyázz! Egy nap fejedre száll az alkony,
légy jobbágy, koldus vagy király fia:
ó bár a bárányfelhőkön tavaszkor
a lelkeddel lapdázna Mária!*

A vén Paraszt már tudta s várta
alkonykor kinn az udvaron:
«Görnyedt testünknek nincsen ára,
s úgy halunk meg, mint a barom,
Kaszás testvér! sovány a földünk!
*Tedd még ez egyet meg nekem:
ha már viszel, úgy szórd trágyának
testemet szét e földeken!»*
*S ő bölintott s vitte a holdban
s csak szórta, szórta, szórta szét:
mint magvető szórja a búzát,
vagy pipacsot az őszi szél...*

csak egy napot még, mert megfejtem,
megfejtem holnap alkonyig.»
„Nem fejtetd” – szólt a hang – „nem fejtetd”
s vállára tette jéghideg
kezét, *míg felrobbant a lombik:*
„Aludni még most, mint a többiek.”
– A Titkot *űztük mindahányan,*
*s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!*

*Pestis-csengőkkel jött a dögvész,
s a reimsi szentegyház előtt
husvétvasárnapján derékon
kapta a hájas Püspököt:*
„Néked *szereztem ezt a nótát,*
gyerünk, nagyúr! Csengőm csörög: –
légy pápa, vagy próféta, rózsás
hajnalködökbe öltözött,
légy szent püspök, vagy rút eretnek
ki ég a máglya kormain,
misézhetsz *lenn* – én fenn nevetlek
a dómok csonka tornyain!”
– *Álszentek voltunk mindahányan,*
*s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!*

A vén Paraszt már tudta s várta
alkonytájt kinn az udvaron:
„Görnyedt testünknek nincsen ára,
s úgy halunk meg, mint a barom.
Kaszás testvér! Sovány a földünk!
*könyörgöm: egyet tégy nekem:
ha elviszel már, szórd trágyának
testemet szét a réteken!”*
Ő rábólintott s vitte lassan,
*s úgy szórta, szórta, szórta szét,
mint magvető keze a búzát,
vagy pipacsot az őszi szél...*

*Jézus király meleg szerelme ójja
édes kezében árva lelkedet:
a Démon ott les már a fal megett,
vigyázz, maholnap néked kong az óra.*

*– A földbe térünk mindahányan,
s az évek szállnak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmaz néküink, Jézus Herceg!*

2.

Magyar Hírlap Vasárnap melléklet
45, 240. sz. (1935. október 20.): 23.

Villon balladái Faludy György átköltésében
(Budapest: Officina Kiadó, 1939⁶), 47.

Ballada egy kis borbélyról a Brabantból

Hogy erre járt, kalapján sárga tollal,
s arany hajával a kalap megett,
és bíbor száján asszonyos mosollyal:
bolondult érte a Latin Negyed,
s így volt, hogy langyos május éjszakákon,
ha a kék köd a Szajna árra szállt,
holdas szobájában skarlát brokáton
Marion l'Idole gót teste rája várt,
s a sarkon rája várt az ucca lánya,
és kék szeméből sósan folyt a víz,
és rája várt vén balkónján a dáma,
míg a bozótban hármat szólt a csíz: –
fütyülve, hogy Margóval ott barangol
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

Pedig szegény volt s egykor Flandriából
úgy kergették ki, mint egy állatot,
s csupán az volt övé, amit magából
ha fürdött, a tükörben láthatott;
csavargott és sóskát lopott a réten,
ha rásújtott az éhség ostora,
az erdő volt hálópajtása s télen
egy rókalyuk maradt az otthona,
zsebében lágy kenyér helyett a bolha
kísérte hosszú vándorútjait,
s a tengerparton, nadrágját letolva
áztatta lába fáradt újjait, –

Ballada a brabanti borbélyról

Emléke, mint alkonyra régi vár-rom,
viola füstként leng a városon,
s az asszonyokkal én is visszavárom,
ha a fák közt az este átoson.
Azt mondják: nálam is nagyobb gazember
volt ő, nyögös munkára képtelen,
kékes szemében hullámozott a tenger,
mosolya fájt, akár a végtelen
terítve várta asztalunk és ágyunk,
mert szoknyahős volt, gyilkos és kalandor,
ahogy nagytitkon lenni mind kívánunk,
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

Korán verték világgá Flandriából,
hogy nem volt több vagyona, az egész,
mint az, mit egy fürdőző lát magából
a víz tükrében, hogyha hátranéz.
Dalolva járt, kalapját félretolva,
amíg csapása hűvös kútra vitt;
zsebében lágy kenyér helyett a bolha
kísérte hosszú vándorútjait,
az erdő volt hálópajtása nyáron,
s így álmodott hegyekről színaranyból
homokbányákban vagy deres csalánon
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

s így álmodott hegyekről színaranyból
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból,

És arra jöttek matrózok s meséltek
a szigetről a lila tengeren,
hol drágakövet tükröznek a rétek,
s a bokrokon gyémántbogyó terem;
s a Dóriász partjáról, hol az ember
lotoszgyümölcstől veszti el esztét,
és Thüleról, hol oly zord a december,
hogy földre hull a megfagyott beszéd,
és Taprobánáról, ahol a kása
a hőségtől megfő az asztalon,
s a nap lovának patkócsattogása
is odahallik minden hajnalon; –
és így hallott szájtátva száz kalandtól
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S hogy ott sétált a Schelde mellett másnap,
egy kis vitorlás állt a híd alatt:
s a hullámok csak őreája vártak,
s a csónak mélyén sárga víz dagadt,
s a zátonyok közt nem tudott mozogni,
s a fároszok fényétől megvakult,
s mert nem tudott a szél után forogni,
rádőlt a víz s a szél szemébe fűjt, –
míg csónakját egy mély örvény benyelte:
s ott ült a parton újra meztelen,
lábát víz verte, s jaj, nem volt semerre
a zöld sziget a lila tengeren; –
és így döntött, hogy Párisig barangol
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

És ekkor persze éhezett bitangul,
míg megláthatta Páris kőfalát,
s hamar megtudta, hogy a városban sem jut
mindenkinek gyöngyökkel varrt kabát;
és szolga lett egy négylovas ficsúrnál,
s mert a csirkékből néki csont jutott:
az ezüstkések szemét majd kiszúrták,

S midőn egy nap henyélve ült a parton,
egy kis vitorlás állt a part alatt,
oly sárga volt, mint ó-szövésű karton,
s mert vászna názi párnaként dagadt:
elindult rajta, hogy kincsekre lelne
a szirtfokon, hol gyöngy s korál terem, –
de szélvihar kelt s jaj, nem volt semerre
a zöld sziget a lila tengeren.
Csak a halál ült a hullámhegyen,
és messze volt a krétafok, az angol:
s ekkor döntött, hogy Párisig megyen
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

De jól kifáradt s szürke port lehelt már,
mikor meglátta a Temple falát:
s akkor megtudta, hogy minálunk sem jár
mindenkinek gyöngyökből varrt kabát.
Így lett lakáj egy húszlovas ficsúrnál,
s mert lágyan nézett rá a dámanép:
az ezüstkések szemét majd kiszúrták,
és körmei ragadtak, mint a lép.
Egy percig kellett hagyniok magára,
és ő hármat lopott el két aranyból,
mivel természetesnek ezt találta
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

Nem volt szívében rosszaság, se jóság,
oly szőke volt s oly könnyű, mint a szél,
a bűnei úgy nőttek, mint a rózsák,
és hogyha elment, minden sírt, mi él.
Oly nesztelen suhant, midőn az éji
homályban egy késői varjú szállt,
s nem tudta senki, hogy a Bergerès-i
körönd vidékén kalmárokra várt,
kezében árral, minden péntek éjjel,
ott, hol nem hallják már, ha nagyharang
szól, –
s így nézte őket végtelen szemével,
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S midőn lakolni kellett volna néki
és lógnia a Notre Dame terén:

de a gyűrűkre még jobban bukott,
s midőn a hölgyek lenn misére gyűltek,
nevetve bámult ki az ablakon,
s szegény lelkében nem tudott a bűnnek
ellentállni s ha nyílt rá alkalom:
mindig kettőt lopott el két aranyból
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S midőn az úr egy szép napon kitette,
s már nem volt többé rongyos és sovány:
akkor Marion l'Idole is megszerette,
ki szőke volt, mint a görög dohány,
s a nők egy nap futottak mind utána,
az uccákon csak róla folyt a szó,
de ő titokban már rég őt kívánta:
Margót, ki mocskos volt és ragyogó,
A Rue de Bacban akkor nyílt a boltja,
fehér köpenyben oly fürgén szaladt!
De éjjel a kis Margónál gyakorolta
ecsetjét, és a cintányér alatt
mesélt nekünk a sok bolond kalandról
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S mikor hírére Chalonsig már a fáma
úgy vitte szét, mint vágatató futár,
s eret csak nála vágatott a dáma,
ha vérébe sütött a holdsugár:
füle mögé dugta a sárga pennát,
s úgy kúrálta a polgárok sebéit,
vén fejükre idézve Avicennát,
s mert a garasból így sem volt elég:
ha a tetőkre ólmos zápor ömlött,
a gazfickó az ágyából kiszállt,
s úgy éjféltájt a Bergérés köröndön
a kertek alján kalmárokra várt,
s vérükkel irt nyugtát a rőt aranyról
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S mikor a tölgyeken az ősze sárgult
a lomb a zöld Montmartre-i domb felett:
szerelmük is csak elhalványult,
mint egy kiszolgált holdnegyed,

a város női együtt mentek kérni
a tanácsot, hogy ne legyen kemény, –
s végül levetkezvén minden szemérmet
bevallották: ez itt a kedvesük, –
hogy nem tudják miért, de ő az élet,
s ő az, ki éjjel ott aludt velük,
testükre hűs husával ráfonódva
s csapzott hajával szálás színaranyból,
hogy ő volt ifjuságuk zöld bozótja:
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S a nagytanács borzalmas átkot mondva
fejére, futni hagyta, s ő futott,
s ha azt hiszed, hogy kinn a zöld vadon-
ban
régesrég éhenhalt, úgy nem tudod,
hogy ott az ember részeg vágya megnő
és létrás fákra mászik s a bozót
mellére dől és a reáderengő
homályban is szakíthatogyorót,
és húsát bokrok lányos körme vérzi,
mig köztük örült istenként barangol,
s ez új szerelmét boldogabbnak érzi
Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

a Szajna kék volt, mint mappán a tenger,
 s a szemtelen Margó még pénzt kívánt,
 s akkor Rarunkel úr Mihálynap reggel
 kivágta, mint a makk-királyt,
 s az ablakból lenézett rá röhögve,
 és Margó akkor bosszút esküdött,
 s Robert d'Estouteville rendőrfőnök
 már tudta aznap délelőtt,
 hogy éjfélkor késével hol csatangol
 Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

És lelkét akkor bűnbánón ajánlta
 Jézus Királynak: és adta szegény
 testét a Törvény a hóhérnak, hogy vágja
 négyrétre holnap Páris főterén.
 S Páris dámái akkor a Tanács
 elé járultak, mikor este lett,
 s kegyelmet kértek néki és legvégül
 letették a fügefalevelet,
 s elmondták nyíltan azt, hogy ő,
 ki itt holnapra várja a halált
 a hóhér kezétől, volt a szeretőjük
 és minden éjjel az ágyukban hált,
 rőt szájával s hajával színaranyból,
 Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.

S a Tanács akkor csak átkot mondott rája,
 és hagyta, hogy az istenvert betyár,
 menjen, amerre viszi a szél szárnya, –
 s már senki sem tudja, hogy merre jár,
 de még ma is, lágy május éjszakákon,
 ha a kék köd a Szajna árra száll,
 holdas szobájában skárlát brokáton
 Marion l'Idole gót teste rája vár,
 s a sarkon rája vár az ucca lánya,
 és kék szeméből sósan hull a víz,
 és rája vár vén balkónján a dáma,
 míg a bozótban hármát szól a csíz, –
 de csak a Sátán tudja, hol barangol
 Rarunkel úr, a kis borbély Brabantból.